

**HANDREIKING
INRICHTING
PROGRAMMATISCH
TOETSEN**

Colofon

Uitgave

Hogeschool Utrecht mei 2020

Auteur

Gerda Blees

Onder regie van

OOS Lucie Lolkema

TLN Liesbeth Baartman, Esther Haykens, Wendy Peeters

DLO Wanda Fracheboud, Ellen Schuurink

Informanten

Hester Aten – Onderwijslogistiek: Team studievoortgang

Monique van Buren – Juridische Zaken

Anton Ebbers – Onderwijslogistiek

Bart Faber – Onderwijslogistiek en College van Examencommissies

Dennis Hamwijk – DLO

Gert van Hardeveld – Open ICT

Arno Kamphuis – Open ICT

Kiki van Keulen – Praktijkbureau

Kim Nieuwenhuis – Onderwijslogistiek: Toetsorganisatie

Roel Theunissen – Onderwijslogistiek: Team studievoortgang

Christine Vogelaar – Opleiding Communicatie

Fotografie

Corné Clemens

Vormgeving

Troost communicatie

INHOUD

Voorwoord	4
1. Inleiding	6
2. Uitgangspunten van Programmatisch Toetsen bij de HU	8
2.1 Wat verstaan we onder Programmatisch Toetsen?	8
2.2 Waarom kiezen voor Programmatisch Toetsen?	8
2.3 Wat zijn de ontwerpprincipes voor Programmatisch Toetsen?	9
Principe 1. Een integraal toetsprogramma opstellen	9
Principe 2. Regelmatig feedback geven	10
Principe 3. Beslissingen over studiepunten op basis van veel datapunten	11
3. Processtappen bij de invoering van Programmatisch Toetsen	13
3.1 Oriëntatie op Programmatisch Toetsen binnen de HU	13
3.2 De juiste mensen betrekken	14
3.3 Het onderwijsprogramma herontwerpen	15
3.4 Formeel besluit nemen	15
3.5 Implementeren, evalueren en verbeteren	16
4. Inrichting van Programmatisch Toetsen in processen en systemen	18
4.1 Onderwijsactiviteiten en toetsmomenten plannen	18
4.2 Feedback geven en vastleggen	19
4.3 Datapunten bij elkaar brengen	21
4.4 Een beslissing nemen	22
4.5 Toetsresultaten vastleggen	23
4.6 Gegevens archiveren	24
Literatuurlijst	25
Bijlage 1 – Handige adressen	26

Programmatisch Toetsen komt steeds vaker voor in het onderwijs van Hogeschool Utrecht. Maar wat vraagt deze manier van toetsen van onze onderwijsorganisatie en onze systemen en processen? Daar geeft dit document antwoord op.

Het document is bedoeld als handreiking en praktische wegwijzer voor onderwijsprofessionals die overwegen Programmatisch Toetsen in te voeren binnen de context van de HU, d.d. mei 2020. Het is dus geen uitputtende omschrijving van het concept en de didactische achtergronden van Programmatisch Toetsen. Wie hier meer over wil weten verwijzen we naar de achtergrondliteratuur waarop deze tekst is gebaseerd en naar het Teaching and Learning Network (TLN) van de HU. De experts van TLN kunnen opleidingen ook begeleiden bij het ontwikkelen van een onderwijsvisie en het beantwoorden van de vraag of Programmatisch Toetsen binnen die visie past. Het document bevat ook geen nieuw of aanvullend toetsbeleid. Het HU-beleid voor toetsen is beschreven in het HU Toetskader (2017). Het invoeren van Programmatisch Toetsen past binnen de kaders van dit beleid.

Dit werkdocument beperkt zich ook tot de mogelijkheden voor de inrichting van Programmatisch Toetsen die er op dit moment al zijn binnen de HU. Toekomstige aanpassingen in dienstverlening en systemen van de HU zijn daarom niet in de tekst opgenomen. Aanpassingen die nog in de pilotfase zijn, worden wel beschreven. Omdat de resultaten van deze pilots nog niet bekend zijn, adviseren we de lezer daarbij altijd de huidige stand van zaken te raadplegen.

Utrecht, mei 2020

1. INLEIDING

Steeds meer opleidingen van Hogeschool Utrecht (HU) werken of experimenteren met de principes van Programmatisch Toetsen. Hierbij wordt een toetsprogramma ontworpen waarin de ontwikkeling van studenten wordt gevolgd over langere periodes, bijvoorbeeld een onderwijsperiode, een half jaar, of een jaar. Beslissingen over het toekennen van studiepunten zijn gebaseerd op veel informatie (datapunten), die in de loop van deze langere periode zijn verzameld. Binnen het onderwijs zelf ligt de nadruk op rijke en frequente feedback (Van der Vleuten, Schut en Heeneman, 2018). Het ontwikkelen van een samenhangend toetsprogramma en aandacht voor de formatieve functie van toetsen en de feedback daarbij zijn ook relevante thema's binnen het HU Toetskader (Hogeschool Utrecht, 2017). Programmatisch Toetsen past dus goed binnen het HU-beleid voor toetsen.

Programmatisch toetsen heeft veel consequenties voor de organisatie van het onderwijs. Niet alleen het toetsprogramma verandert, ook het onderwijs moet anders worden georganiseerd, omdat toetsing en onderwijs meer gaan samenvallen. Daarbij is het belangrijk dat opleidingen binnen de juridische kaders blijven, zoals het Onderwijs- en Examenreglement (OER) en de algemene verordening gegevensbescherming (AVG). Daarnaast lopen opleidingen bij de implementatie van programmatisch toetsen tegen praktische vraagstukken aan, omdat veel processen en systemen zijn ingericht op onderwijsmodules met een vastgesteld lesprogramma, die worden afgesloten met één of meer summatieve toetsen.

Het doel van dit werkdokument is om docenten en opleidingsmanagers praktische richtlijnen en handreikingen te bieden bij de invoering van Programmatisch Toetsen, binnen de juridische en organisatorische context van de HU. In hoofdstuk 2 lichten we toe wat wordt verstaan onder Programmatisch Toetsen en welke didactische ontwerpprincipes eraan ten grondslag liggen. Hoofdstuk 3 is gericht op de processtappen die je als opleiding kunt nemen bij de invoering van Programmatisch Toetsen in het curriculum. Tot slot laten we in hoofdstuk 4 zien hoe een programmatisch toetsprogramma in de systemen en processen van de HU kan worden ingericht.

2. UITGANGSPUNTEN VAN PROGRAMMATISCH TOETSEN BIJ DE HU

In dit hoofdstuk lichten we de didactische uitgangspunten van Programmatisch Toetsen toe: wat is Programmatisch Toetsen, en wat niet (2.1), wat zijn redenen om voor Programmatisch Toetsen te kiezen (2.2) en wat zijn de belangrijkste ontwerpprincipes (2.3)?

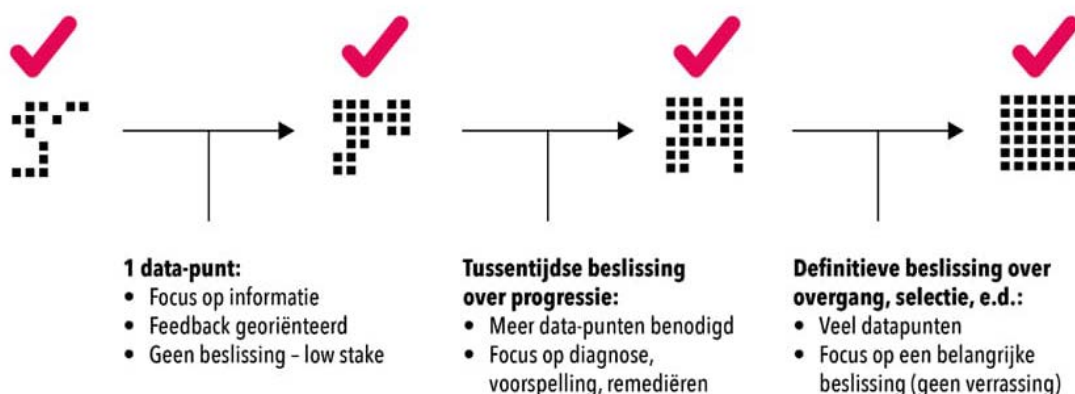
2.1 Wat is Programmatisch Toetsen?

Bij Programmatisch Toetsen wordt het toetsprogramma van een opleiding integraal en doelbewust uitgedacht, met de opleidingskwalificaties als uitgangspunt (Van der Vleuten, Schut en Heeneman, 2018). Er is dus geen sprake van een modulaair toetsprogramma, waarbij elk onderdeel wordt afgesloten met een toets die een klein aantal studiepunten oplevert. In plaats daarvan volgt de opleiding de ontwikkeling van studenten over een langere periode, waarbij de student regelmatig rijke, betekenisvolle feedback ontvangt. Onderwijsactiviteiten en feedbackmomenten zijn daarbij zoveel mogelijk geïntegreerd.

Gemaakte opdrachten, beroepsproducten, presentaties, feedback van docenten, studiegenoten en cliënten of opdrachtgevers, en uitkomsten van kennistoetsen worden gebruikt als informatiebrokjes (zogenoemde 'datapunten') over het leerproces. De student kan deze datapunten gebruiken om zichzelf bij te sturen, door stil te staan bij het leerproces op dit moment ('waar sta ik nu?') en de vervolgstappen die nodig zijn ('waar moet ik heen en hoe kom ik daar?').

Beslissingen over het toekennen van studiepunten worden pas genomen aan het eind van een langere periode, bijvoorbeeld een onderwijsperiode, een half jaar, of een jaar. De verzamelde datapunten worden gebruikt om deze beslissing te nemen en te onderbouwen. De rol van datapunten bij Programmatisch Toetsen is schematisch weergegeven in afbeelding 1.

Een belangrijk aspect van Programmatisch Toetsen is de integrale benadering. De beslissing om studiepunten toe te kennen is géén simpele optelsom of gemiddelde van eerdere beoordelingen of 'deeltoetsen'. In plaats daarvan wordt de beslissing genomen op basis van het totaalbeeld van alle verzamelde datapunten: beroepsproducten, feedback van docenten, medestudenten en praktijkbegeleiders, zelfreflecties, en eventuele uitslagen van kennistoetsen.

Afbeelding 1 De rol van datapunten bij Programmatisch Toetsen (Goos, 2019)

2.2 Waarom kiezen voor Programmatisch Toetsen?

Vanuit didactisch perspectief zijn er verschillende redenen om te kiezen voor Programmatisch Toetsen in plaats van modulaair toetsen. Om te beginnen helpt deze manier van werken om studenten te stimuleren tijdens hun leerproces. Omdat de meeste beoordelings- of feedbackmomenten geen gevolgen hebben in de vorm van 'halen' of 'niet halen' van studiepunten, komen deze momenten meer in het teken van leren te staan. Studenten kunnen op basis van de ontvangen feedback zelf bepalen wat ze moe-

ten doen om hun ontwikkeling bij te sturen voor een volgend feedbackmoment. De opleiding kan het toetsprogramma daarmee bewust gaan inzetten om het leren door studenten te stimuleren. De andere kant daarvan is dat de opleiding door de regelmatige beoordelingsmomenten ook de ontwikkeling van studenten goed kan volgen (Baartman, Kloppenburg en Prins, 2017).

Een tweede reden om Programmatisch Toetsen in te voeren, is dat deze vorm van toetsen beter aansluit bij het opleiden van studenten voor de beroepspraktijk (Van der Vleuten, Schut en Heeneman, 2018). Het gaat vaak om het ontwikkelen van complexe vaardigheden, die moeilijk in korte tijdsperiodes te ontwikkelen en te toetsen zijn. Programmatisch Toetsen doet meer recht aan deze complexiteit, door beslissingen over het toekennen van studiepunten alleen te nemen op basis van een totaalbeeld van het functioneren van een student.

Een laatste drijfveer voor Programmatisch Toetsen is dat de betrouwbaarheid van summatieve beslissingen beter is gewaarborgd. Eén datapunt, bijvoorbeeld een opdracht, of een tentamen, heeft vaak weinig voorspellende waarde voor het toekomstig functioneren en het totaalniveau van de student. Door meerdere verschillende soorten datapunten en feedback van verschillende beoordelaars samen te nemen, kan een betrouwbaarder oordeel geveld worden over de beheersing van complexe vaardigheden door de student.

Opleidingen van de HU die al voor Programmatisch Toetsen hebben gekozen benadrukken dat de keuze voor deze vorm van toetsen is voortgekomen uit hun visie op onderwijs, waarbij zelfstandigheid, zelfsturing en de eigen motivatie van studenten meer centraal staan. Programmatisch Toetsen is voor deze opleidingen een manier om deze visie invulling te geven in de praktijk.

2.3 Wat zijn de ontwerpprincipes voor Programmatisch Toetsen?

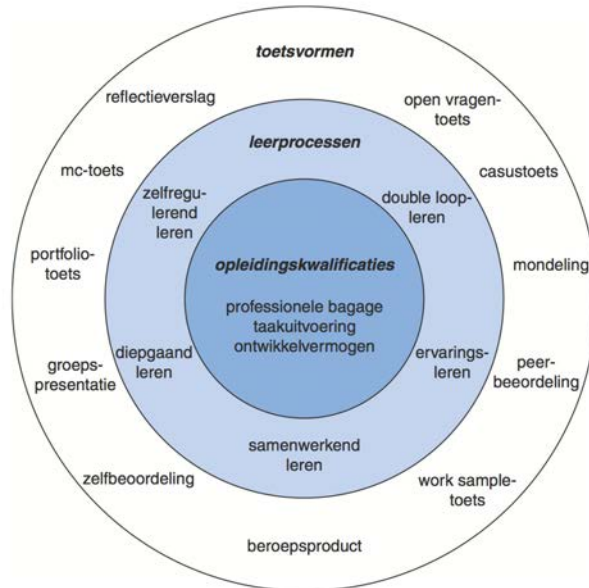
In het HU Toetskader (2017) zijn de HU-kaders voor het ontwikkelen van een toetsprogramma en de inrichting van de beoordeling beschreven. Programmatisch Toetsen is een van de mogelijke manieren om het toetsprogramma in te richten binnen deze kaders. In deze paragraaf beschrijven we de belangrijkste ontwerpprincipes voor Programmatisch Toetsen. Wil je meer lezen over deze principes en de uitwerking ervan, dan verwijzen we je naar de teksten waarop dit hoofdstuk is gebaseerd: Baartman, Kloppenburg en Prins (2017) en Van der Vleuten, Schut en Heeneman (2018). In het najaar van 2020 zal er een nieuw handboek verschijnen over Programmatisch Toetsen in de praktijk (Baartman, van Schilt-Mol en van der Vleuten, te verschijnen). Je kunt ook de experts van het Teaching and Learning Network raadplegen.

Principe 1. Een integraal toetsprogramma opstellen

Bij Programmatisch Toetsen stel je idealiter een toetsprogramma op voor de hele opleiding, of een substantieel gedeelte van de opleiding. De opleidingskwalificaties vormen daarbij het uitgangspunt. De opleidingskwalificaties bestaan uit een combinatie van kennis, houding en vaardigheden (competenties), die de student moet kunnen inzetten bij het uitvoeren van beroepstaken. Ook persoonlijke professionele ontwikkeling is onderdeel van de opleidingskwalificaties (Baartman, Kloppenburg en Prins, 2017). In afbeelding 2 wordt weergegeven hoe je vanuit de opleidingskwalificaties tot een passende combinatie van toetsen kunt komen die de datapunten opleveren voor Programmatisch Toetsen.

Een veel gebruikte werkwijze bij het maken van een toetsprogramma is om leerlijnen te formuleren rondom verschillende deelgebieden van opleidingskwalificaties. Bij elke leerlijn wordt vervolgens uitgewerkt wanneer de student welk niveau van complexiteit bereikt zou moeten hebben en welke onderwijsactiviteiten en datapunten hieraan bijdragen (Baartman, Kloppenburg en Prins, 2017).

Belangrijk voor Programmatisch Toetsen is dat de uiteindelijke beslissing om een student te laten slagen of zakken niet wordt genomen op basis van één datapunt, maar op basis van een combinatie van verschillende soorten datapunten. Bij de summatieve beslissing gaat het over meerdere competenties, en meerdere datapunten, die in samenhang worden beoordeeld.

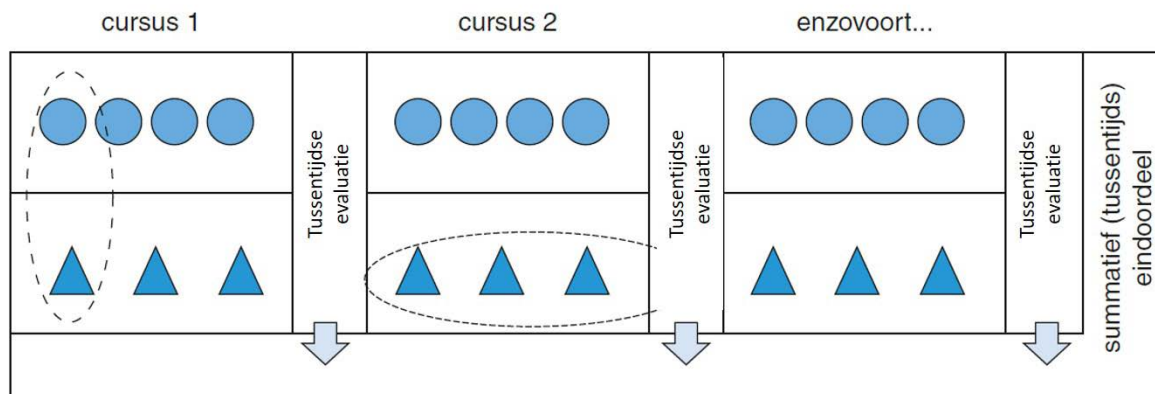

Afbeelding 2 Ontwerpcirkels van een toetsprogramma (Baartman, Kloppenburg en Prins, 2017: 44)

Principe 2. Regelmatig feedback geven

Om het leerproces van de student te stimuleren en te volgen, geef je regelmatig feedback. De opdrachten die studenten uitvoeren, vormen meteen een datapunt. Dit is weergegeven in afbeelding 3 met de losse stippellijn bij cursus 1. In afbeelding 3 stellen de driehoekjes de datapunten voor. Soms worden de datapunten verzameld als onderdeel van het onderwijs, maar de student kan ze ook op andere manieren verzamelen, bijvoorbeeld in een relevante bijbaan.

Afbeelding 3 Opdrachten en toetsen bij Programmatisch Toetsen (Baartman, Kloppenburg en Prins,

- = opdracht als onderdeel van het onderwijs
- = toets als onderdeel van het onderwijs
- = opdracht die ook als toets fungeert
- = informatie wordt gebundeld voor summatief oordeel

2017, aangepast o.b.v. Van der Vleuten e.a., 2012)

Zoals bij het eerste ontwerpprincipe is beschreven, is de feedback vooral zinvol als die betekenisvol is

voor de student. Alleen een cijfer zegt bijvoorbeeld minder dan schriftelijke of mondelinge feedback waarin goede punten en verbeterpunten worden benoemd (Van der Vleuten, Schut en Heeneman, 2018). Een voorwaarde om studenten ook echt te laten leren van feedback, is om te zorgen voor een continue dialoog met de student. Zo wordt de student gestimuleerd om te reflecteren op de gegeven feedback, en om feedback van anderen te vergelijken met zijn eigen beeld van zijn ontwikkeling. Bovendien hebben langdurige relaties met anderen een positief effect op het leren.

Een voor de hand liggende manier om zo'n dialoog vorm te geven is door een mentor- of coachsysteem. De mentor volgt de ontwikkeling van de student en voert regelmatig evaluatiegesprekken met de student. In afbeelding 3 is dit ook terug te zien: er zijn regelmatig tussentijdse evaluaties waarin studenten met hun mentor hun voortgang bespreken aan de hand van een aantal datapunten. De student kan dan bijvoorbeeld concluderen: deze feedback heb ik nu een aantal keer gekregen, hier moet ik iets mee in de volgende periode. De uitkomsten van deze gesprekken kunnen worden ook weer vastgelegd als informatie, of datapunt, voor de latere summatieve beslissing. Een tweede manier om continue dialoog tijdens het leerproces te bevorderen is door dagdelenonderwijs met meerdere docenten in te voeren. Studenten kunnen dan ter plekke aan een opdracht werken en direct contact hebben met de aanwezige docenten (Peeters, 2019).

Principe 3. Beslissingen over studiepunten op basis van veel datapunten

Het derde ontwerpprincipie van Programmatisch Toetsen is dat beslissingen waarbij studiepunten worden toegekend alleen genomen worden op basis van meerdere datapunten. Een student kan dus nooit zakken of slagen op basis van één opdracht of toets (Van der Vleuten, Schut en Heeneman, 2018). Zoals we eerder al beschreven, is het niet alleen belangrijk dat de beslissing op meerdere datapunten is gebaseerd, maar ook dat er verschillende soorten datapunten worden verzameld, die samen een beeld geven van de beroepsvaardigheden van de student.

Het aantal datapunten dat nodig is om een oordeel te vormen, hangt af van de zwaarte van de beslissing: hoe meer consequenties een beslissing heeft voor de student, hoe groter het aantal datapunten dat nodig is om een gefundeerd besluit te nemen. Een beslissing om een student x studiepunten toe te kennen, of om een student wel of geen extra opdracht te laten doen om een bepaalde vaardigheid verder te ontwikkelen, is bijvoorbeeld minder zwaar dan een beslissing om een student wel of niet door te laten gaan naar een volgend studiejaar (Van der Vleuten, Schut en Heeneman, 2018).

Omdat er complexe vaardigheden worden beoordeeld, die integraal worden bekeken, is het niet mogelijk om een beslissing te nemen op basis van een rekenkundig gemiddelde van eerdere deeltolsten. De summatieve beslissing is daarom een menselijk oordeel. Een dergelijke beslissing is het meest betrouwbaar als er een team of commissie van beoordelaars wordt samengesteld. Om te voorkomen dat de relatie met de mentor of tutor verandert, raden Van der Vleuten, Schut en Heeneman (2018) aan om de mentor van de student niet in deze commissie plaats te laten nemen.

De ervaring leert volgens Van der Vleuten, Schut en Heeneman (2018) dat een beoordelingscommissie het meestal snel eens zal worden over een beslissing op basis van de datapunten, en dat er alleen in twijfelgevallen langer gediscussieerd zal moeten worden. Om de geldigheid van de oordelen van een commissie kun je als opleiding verschillende afspraken maken, waaronder de volgende:

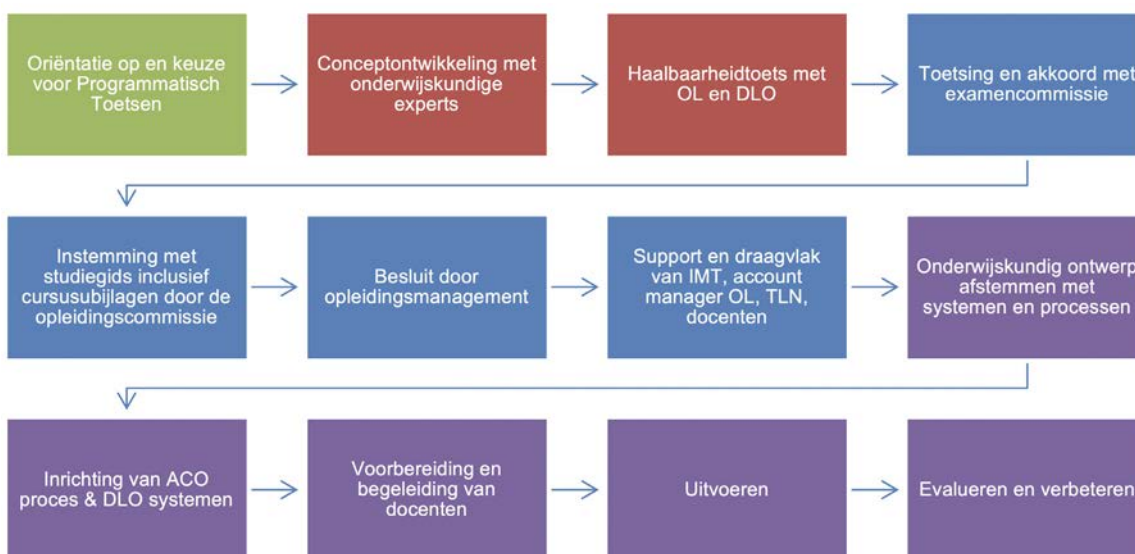
- De commissie kan een negatief oordeel motiveren.
 - Er wordt gebruikgemaakt van standaarden of rubrics. De rubrics zijn globale beschrijvingen van het te bereiken niveau, meestal op afzonderlijke competenties.
 - Beoordelaars worden getraind of zelfs gecertificeerd.
 - Tussentijdse beoordelingen zorgen ervoor dat een beslissing van de commissie niet tot verrassingen zal leiden.
 - Beroep- en bezwaarprocedures zijn geregeld.
- (Van der Vleuten, Schut en Heeneman, 2018: 128)

3. PROCESSTAPPEN BIJ DE INVOERING VAN PROGRAMMATISCH TOETSEN

Het invoeren van Programmatisch Toetsen vraagt om veranderingen in de inrichting van het onderwijs. In dit hoofdstuk geven we een overzicht van de processtappen die je als opleiding kunt nemen als je Programmatisch Toetsen wilt invoeren. Het invoeren van Programmatisch Toetsen is een complex veranderingsproces, wat het moeilijk maakt om hiervoor een one-size-fits-all stappenplan te geven. Elke opleiding zal afwegingen en keuzes moeten maken om de principes van Programmatisch Toetsen te laten passen bij de context van de eigen opleiding, studenten en beroepspraktijk. Echter, binnen de organisatorische context van de HU zijn er wel een aantal praktische stappen te onderscheiden die hoe dan ook nodig zijn om een dergelijke verandering te realiseren. Deze stappen zijn in dit hoofdstuk chronologisch beschreven, maar in de praktijk kunnen ze door elkaar lopen. Ook kan het verstandig zijn om al in de oriëntatiefase met belangrijke partijen als Onderwijslogistiek en DLO te overleggen.

In afbeelding 1 staan de verschillende stappen weergegeven. We bespreken achtereenvolgens de oriëntatie op Programmatisch Toetsen (3.1; groen in het schema), het betrekken van de juiste mensen (3.2), het herontwerp van het onderwijsprogramma (3.3; rood in het schema), het formele besluit om Programmatisch Toetsen in te voeren (3.4; blauw in het schema), en de implementatie, evaluatie en verbetering (3.5; paars in het schema).

Afbeelding 4. Processtappen invoering Programmatisch Toetsen

3.1 Oriëntatie op Programmatisch Toetsen binnen de HU

Aan de keuze voor Programmatisch Toetsen gaat een grondig oriëntatieproces vooraf, met als centrale vraag of Programmatisch Toetsen aansluit bij de onderwijskundige visie van je opleiding. Binnen de HU kun je je op verschillende manieren oriënteren op de inhoudelijke achtergronden en de praktische mogelijkheden. Informatie over de didactische principes van Programmatisch Toetsen en voorbeelden van HU-opleidingen die er nu al mee werken zijn te vinden op de HU Toetsite. Binnen het Netwerk Toetsing houden verschillende experts zich bezig met dit onderwerp. Via dit netwerk kun je in contact komen met onderwijskundig experts, die je meer kunnen vertellen over de didactische achtergronden van Programmatisch Toetsen, maar ook met ervaringsdeskundigen, die weten wat de praktische mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van deze vorm van toetsen. Ook worden er regelmatig workshops en andere verdiepende activiteiten georganiseerd. Als er binnen je opleiding docenten zijn die een SKE-traject volgen, dan kunnen zij zich binnen dat traject ook verder verdiepen in Programmatisch Toetsen.

3.2 De juiste mensen betrekken

In elke fase van de invoering van Programmatisch Toetsen is het belangrijk om de juiste mensen te betrekken. We noemen hier de belangrijkste belanghebbenden binnen de HU-organisatie.

Collega's en studenten eigen opleiding

Om draagvlak te creëren voor Programmatisch Toetsen helpt het om collega's vanaf de oriëntatiefase te betrekken bij het ontwerp van het curriculum. In de praktijk is er soms een kleine groep docenten die graag op deze manier wil gaan werken. Als Programmatisch Toetsen voor de hele opleiding wordt ingevoerd, moeten ook alle andere collega's bij de verandering worden betrokken. Als er gekozen wordt voor een kleinschalige invoering die geen consequenties heeft voor alle collega's, is het belangrijk hen wel te informeren, maar hoeven ze niet inhoudelijk bij het herontwerp betrokken te worden. Van Vleuten e.a. (2015) raden aan om in alle fasen van de herontwerpcyclus zowel docenten als studenten te betrekken, omdat hiermee een gevoel van eigenaarschap ontstaat, en er meteen wordt gebouwd aan een community of practice, wat kan bijdragen aan de duurzaamheid van de verandering. Ook is het belangrijk om docenten de kans te geven zich te bekwamen in de didactische principes van Programmatisch Toetsen, bijvoorbeeld via SKE-trajecten, of door middel van workshops op maat.

De opleidingscommissie (oc)

De oc heeft instemmingsrecht op de studiegids, inclusief cursusbijlagen. Omdat programmatisch toetsen een nieuw ontwerp van cursussen of het gehele curriculum vraagt, is het verstandig de oc al bij het ontwerp te betrekken. Zij kunnen vanuit hun perspectief adviseren en worden zo van te voren betrokken bij de inhoud voor de studiegidsen waar zij formeel akkoord op moeten geven (zie ook paragraaf 3.4).

Opleidingsmanagement

Bij het invoeren van Programmatisch Toetsen heeft het opleidingsmanagement een belangrijke rol. Het opleidingsmanagement is eindverantwoordelijk voor de kwaliteit van de opleiding en het toetsprogramma en neemt de beslissing om Programmatisch Toetsen wel of niet in te voeren.

Onderwijskundig experts

Het herontwerp van het curriculum kun je altijd het beste doen in samenspraak met onderwijskundig experts. Zij worden liefst zo vroeg mogelijk bij het proces betrokken. Zij kunnen ook vanuit onderwijskundig perspectief meedenken over praktische keuzes die moeten worden gemaakt om het onderwijs in te richten in processen en systemen. Onderwijskundig experts vind je bijvoorbeeld bij TLN.

Examencommissie

De examencommissie moet een verandering van het bestaande curriculum goedkeuren. Wij raden aan om tijdens de ontwerpfase je examencommissie vast op de hoogte te stellen, zodat ze weten dat er een voorstel aankomt. Zo kun je ook peilen welke twijfels er zijn over de nieuwe manier van werken en eventueel vast informatie aanleveren. Uit een risicoanalyse die in 2019 is uitgevoerd door een expertgroep binnen de HU is gebleken dat Programmatisch Toetsen niet in strijd is met het OER en ondersteund wordt door het HU Toetskader. Hier komen we op terug in paragraaf 4.4.

Onderwijslogistiek

Als je toetsing en onderwijs anders wilt gaan inrichten, is het belangrijk hierover in gesprek te gaan met Onderwijslogistiek. De meeste processen zijn ingericht op losse onderwijseenheden van één onderwijsperiode die ieder worden afgesloten met een of meer toetsen, op basis waarvan studiepunten worden toegekend. Bij Programmatisch Toetsen is niet elke onderwijseenheid gekoppeld aan een afsluitende toets en wordt er over langere periodes gewerkt. Daarom zal er vaak behoefte zijn aan oplossingen op maat. Het is aan te raden om al in de schetsfase van een nieuw programma contact op te nemen met Onderwijslogistiek, om na te gaan hoe zij de nieuwe inrichting van toetsing en onderwijs kunnen ondersteunen. Daarnaast is het goed om rekening te houden met de ACO-cyclus, omdat de informatie in ACO de basis vormt voor de onderwijssteuning. Het ACO-team van Onderwijslogistiek begint in

november met de uitvraag naar informatie over het onderwijs van het daaropvolgende studiejaar. Dat is dus een goed moment om hen op de hoogte te stellen van de nieuwe inrichting van het toetsprogramma en in gesprek te gaan over de mogelijkheden.

Digitale Leeromgeving (DLO)

Voor de afdeling DLO geldt ongeveer hetzelfde advies als voor Onderwijslogistiek. Ook de digitale systemen zijn nog niet ingericht op Programmatisch Toetsen, zodat maatwerk nodig is. Dat betekent dat het ook bij DLO handig is om in de schetsfase in gesprek te gaan over wat haalbaar is, en om op basis van het uiteindelijke ontwerp van het curriculum passende digitale systemen uit te kiezen en in te richten.

Opleidingen die al Programmatisch Toetsen

Het is altijd zinvol om in de oriëntatiefase je licht op de steken bij opleidingen die al Programmatisch Toetsen hebben ingevoerd. Dit kan via het Netwerk Toetsing van TLN.

3.3 Het onderwijsprogramma herontwerpen

De ontwerpprincipes voor Programmatisch Toetsen hebben we besproken in hoofdstuk 2. Deze principes, die uitgebreider omschreven staan in de literatuur over Programmatisch Toetsen, kunnen als beginpunt dienen voor het herontwerp van het curriculum. Het docententeam kan in gesprek met onderwijskundig experts een optimaal toets- en onderwijsprogramma uitdenken.

Bij de concrete invulling van dit programma zijn er verschillende formele randvoorwaarden om rekening mee te houden. Ten eerste heeft het aantal studiepunten in jaar 1 gevolgen voor het BSA; als er bijvoorbeeld gekozen wordt voor toetsen per semester, is het voor een student die een van de twee semesters niet haalt direct einde oefening. Er moet dus over worden nagedacht hoe je hier als opleiding mee om wilt gaan. Je kunt er om die reden bijvoorbeeld voor kiezen om in het eerste jaar met kleinere beslisseenheden te werken. De opleiding Open ICT maakt in het eerste jaar bijvoorbeeld onderscheid tussen beroepscompetenties en persoonlijke ontwikkeling en kent daarvoor apart studiepunten toe per semester. Ten tweede is de opbouw en inhoud van de opleiding vastgelegd in de studiegids van de opleiding. Als Programmatisch Toetsen wordt ingevoerd, moet de structuur van het nieuwe curriculum overeenstemmen met de manier waarop die in de studiegids is vastgelegd. Ook moet de opleiding zorg dragen voor een goede overgang van het oude naar het nieuwe curriculum.

Ten derde hebben veel opleidingen een landelijk vastgestelde Body of Knowledge and Skills (BoKS). Opleidingen waarvoor dit geldt moeten deze BoKS meenemen in de leeruitkomsten die bij het herontwerp van het programma worden vastgesteld.

Tot slot verplicht het Onderwijs- en Examenreglement (OER) de opleiding om herkansingsmogelijkheden aan te bieden bij toetsen met een summatieve functie, binnen een vaste termijn. Aangezien een student bij Programmatisch Toetsen wordt beoordeeld op basis van materiaal dat over een langere tijd is verzameld, kan de student niet al het materiaal opnieuw maken. Dit is ook niet het idee van Programmatisch Toetsen. Het materiaal dat de student al heeft verzameld kan behouden blijven, maar de student kan extra of aanvullende datapunten verzamelen op onderdelen waar nog ontwikkeling nodig is gebleken en op basis daarvan herkansen. De opleiding moet studenten dus de mogelijkheid bieden om zich na een niet gehaalde summatieve toets in te schrijven voor een herkansingsmoment waarbij de onderdelen die nog niet voldoende waren verbeterd kunnen worden.

3.4 Formeel besluit nemen

Op het moment dat er een nieuw curriculum ligt, moet dit worden goedgekeurd door de examencommissie. Een paar dingen kunnen de examencommissie helpen bij het goedkeuren van het curriculum. Ten eerste is het belangrijk goed inzichtelijk te maken hoe het ontwerp van het toetsprogramma aansluit bij de opleidingskwalificaties. Onderwijskundig adviseurs kunnen erbij helpen om dit goed uit te leggen. Daarnaast is er vanuit OO&S en Juridische Zaken gekeken of Programmatisch Toetsen binnen de beleidskaders en juridische kaders van de HU valt. Programmatisch Toetsen valt binnen het OER, als

herkansingsmogelijkheden goed geregeld zijn. Ook sluiten de principes van Programmatisch Toetsen goed aan bij het HU Toetskader, waarin het HU-beleid rond toetsen is vastgelegd (Hogeschool Utrecht, 2017). Binnen het HU Toetskader is onder andere aandacht voor het belang van het ontwikkelen van een toetsprogramma en voor de formatieve functie van toetsen, waarbij toetsen wordt ingezet voor het leerproces van studenten. Zowel het toetsprogramma als de inzet van toetsing voor het leerproces zijn belangrijke elementen van Programmatisch Toetsen.

Verder moet er van de opleidingscommissie ook instemming zijn met de inhoud van de studiegids, inclusief cursusbijlagen. Het moment van instemming door de opleidingscommissie is opgenomen in het studiegidsenproces.

3.5 Implementeren, evalueren en verbeteren

Als het opleidingsmanagement een besluit heeft genomen over Programmatisch Toetsen en er goedkeuring is van de examencommissie en de opleidingscommissie, kan Programmatisch Toetsen in het onderwijs worden geïmplementeerd. De opleiding kan als geheel overstappen op Programmatisch Toetsen, beginnend bij jaar 1, maar er kan ook voor worden gekozen om in een ander jaar te beginnen, of met een aantal passende cursussen. Ook is het mogelijk een pilot te starten met een deel van de studenten, terwijl de oude variant van de opleiding parallel daaraan blijft doorlopen. Bij een grootschalige invoering in het gehele curriculum van een opleiding is er meer aandacht nodig voor veranderkundige vragen, zoals de scholing van docenten via SKE-trajecten of trainingen op maat.

Bij alle varianten is de implementatiefase het moment om opnieuw met Onderwijslogistiek en DLO in gesprek te gaan om de inrichting in processen en systemen verder af te stemmen. Hierbij kun je denken aan roostering van onderwijsmomenten en toetsen, het geven en verzamelen van feedback, verzamelen van datapunten voor de summatieve beslissing, organisatie van het beslismoment en het vastleggen en archiveren van resultaten. De mogelijkheden voor de inrichting van deze activiteiten worden verder toegelicht in Hoofdstuk 4.

Ten slotte is het zoals bij alle onderwijsvernieuwingen noodzakelijk om, als het nieuwe programma eenmaal loopt, regelmatig te evalueren.

4. INRICHTING VAN PROGRAMMATISCH TOETSEN IN PROCESSEN EN SYSTEMEN

In dit hoofdstuk lichten we toe hoe je Programmatisch Toetsen kunt inrichten in de processen en systemen van de HU. Omdat elke opleiding Programmatisch Toetsen op een andere manier inricht, is het niet mogelijk een pasklare inrichting aan te bieden voor alle opleidingen. Dat betekent dat er vaak een combinatie gezocht moet worden van systemen die passen bij didactische uitgangspunten van jouw opleiding. In gesprek met DLO en Onderwijslogistiek is het soms mogelijk om systemen aan te passen. Hierbij zal wel steeds getoetst worden of deze aanpassingen passen binnen de kaders van de onderwijsvisie en het HU-beleid.

We beschrijven de mogelijkheden aan de hand van de verschillende elementen van het onderwijsprogramma: onderwijsactiviteiten en toetsen plannen (4.1), feedback geven (4.2), datapunten bij elkaar brengen (4.3) en een beslissing nemen (4.4). Ook leggen we uit hoe toetsresultaten worden vastgelegd (4.5) en hoe gegevens moeten worden gearchiveerd (4.6).

4.1 Onderwijsactiviteiten en toetsmomenten plannen

Het inplannen van onderwijsactiviteiten en toetsmomenten wordt bij de HU ondersteund door middel van de ACO-cyclus. ACO staat voor Aanleveren Cursusinformatie Osiris. De verantwoordelijke docent voor een bepaalde cursus vult jaarlijks aan het begin van het kalenderjaar (februari) in welke onderwijsactiviteiten en toetsen er binnen een cursus zullen plaatsvinden. Deze gegevens worden door Onderwijslogistiek onder andere gebruikt voor het boeken en inplannen van lokalen voor onderwijs en toetsing.

In Osiris zijn cursussen standaard gekoppeld aan onderwijsactiviteiten én toetsen. Als je wilt werken met Programmatisch Toetsen is de organisatorische koppeling tussen toetsen en onderwijsactiviteiten vaak minder duidelijk. In ACO kun je dit op verschillende manieren oplossen.

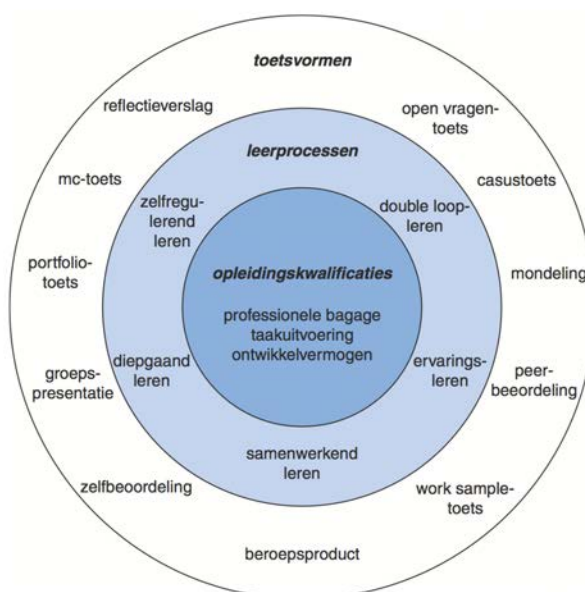
1. Je beschouwt de periode waarover je een summatieve beslissing neemt als één onderwijseenheid of cursus. Je vult in hoeveel contactmomenten je binnen die periode wilt hebben en met welke frequentie en je vult ook in wat voor toets er op het eind wordt afgenomen. Als type toets kies je bijvoorbeeld 'assessment' en je vinkt aan dat je ondersteuning wilt van de toetsorganisatie. Als er ondersteuning van de toetsorganisatie nodig is, is het belangrijk om in ACO aan te geven in welke periode de toets moet worden afgenomen (in termen van Programmatisch Toetsen: wanneer je het beslismoment wilt inplannen). Op die manier wordt er automatisch een inschrijftermijn voor studenten gekoppeld aan de cursus en de toets. Op basis van de inschrijvingen kan Onderwijslogistiek de roostering en toetsing ondersteunen. Kies je ervoor om de toets niet te koppelen aan een periode, dan vul je het blok 'jaar' in. Als je hiervoor kiest, kun je geen gebruik maken van ondersteuning door de toetsorganisatie. De toetsorganisatie kan dan de toetsen niet inplannen, omdat er geen inschrijfdeadline aan gekoppeld is. Ook de roostering wordt niet ondersteund vanuit Onderwijslogistiek als je de cursus koppelt aan een 'jaar'.
2. Je maakt gebruik van de mogelijkheid om onderwijs (leeractiviteiten) en toetsen (leeruitkomsten) te scheiden. Dan maak je aparte cursuscodes aan voor verschillende onderwijsactiviteiten of projecten, waarbij je per 'cursus' (onderwijsactiviteit of project) je roosterwensen kunt aangeven. Daarnaast vraag je een aparte cursuscode aan voor de toets. Dit is niet de standaard werkwijze van Onderwijslogistiek, dus als je dit aanvraagt is het verstandig hier met een accountmanager van Onderwijslogistiek contact over te hebben. We raden je aan je wensen vroeg in het ACO-proces aan te geven, dus het liefst in november van het jaar voordat je van start gaat met Programmatisch Toetsen.

Los van de vraag of je onderwijsactiviteiten aan toetsen koppelt of niet, is er bij Programmatisch Toetsen vaak een behoefte om het onderwijs flexibel in te vullen. Het kan daarom lastig zijn om lang van te voren roosterwensen op te geven. Als je met dagdelenonderwijs gaat werken, waar studenten op een vast moment aanwezig zijn om aan opdrachten te werken onder begeleiding van een of meer docenten, hoeft dit geen probleem te zijn. Je kunt dan het aantal dagdelen / dagen vastleggen als college-uren en de invulling kan later worden bepaald. Het is dan wel belangrijk dat de ruimte ook echt gebruikt wordt

op de ingeroosterde tijden, omdat ruimte beperkt beschikbaar is. Als je niet met dagdelenonderwijs maar met flexibele roostering van onderwijsactiviteiten wilt werken, dan raden we ook aan dit apart af te stemmen met Onderwijslogistiek.

4.2 Feedback geven en vastleggen

Feedback of toetsing kan verschillende vormen aannemen, afhankelijk van de leerprocessen die je ermee wilt faciliteren. In afbeelding 5 zie een overzicht van mogelijke toetsvormen (ook gebruikt in paragraaf 2.3). Al deze toetsvormen kun je ook inzetten bij Programmatisch Toetsen; de uitkomsten vormen dan de datapunten. Naast deze feedback op basis van verschillende soorten toetsen/datapunten is het aan te raden regelmatig een-op-een evaluatiegesprekken te voeren met studenten om hun voortgang te bespreken (de tussentijdse evaluaties in afbeelding 3, in paragraaf 2.3).

Afbeelding 5 Ontwerpcirkels van een toetsprogramma (Baartman, Kloppenburg en Prins, 2017: 44)

Voor verschillende vormen van feedback kunnen verschillende instrumenten worden ingezet.

Voor **kennistoetsen** met open vragen en multiple choice vragen zijn verschillende mogelijkheden. Ten eerste kunnen papieren toetsen worden gemaakt, die je zelf tijdens een onderwijsmoment kunt afnemen en vervolgens kunt bespreken met studenten. Daarnaast kun je binnen Canvas als docent een 'Opdracht' of een 'Quiz' aanmaken, om studenten digitaal te toetsen. Het voordeel van deze mogelijkheid is dat het binnen de onderwijsomgeving van Canvas kan plaatsvinden. Een nadeel hiervan is dat Canvas weinig mogelijkheden heeft om analyses te maken van de toetsresultaten.

De derde mogelijkheid is om gebruik te maken van het programma TestVision. Deze applicatie wordt binnen de HU gebruikt voor kennistoetsen met een summatieve functie, maar het is ook mogelijk binnen dit systeem zelf toetsen aan te maken waarop studenten kunnen inloggen. TestVision heeft veel mogelijkheden voor item- en toetsanalyse, zowel binnen toetsen als over meerdere toetsen heen. Voor het volgen van de kennisontwikkeling van een student over een langere periode is TestVision dus een geschikt systeem.

Kennistoetsen die niet direct gekoppeld zijn aan de toekenning van studiepunten, worden niet geregistreerd in Osiris. Daarom worden deze toetsen in principe niet centraal ondersteund door de

Toetsorganisatie. De verantwoordelijkheid voor het organiseren en verwerken van deze toetsen ligt dus bij de opleiding. Als er toch behoefte is aan centrale ondersteuning, dan kun je hiervoor contact opnemen met de Toetsorganisatie. Het is dan wel belangrijk om er rekening mee te houden dat de Toetsorganisatie niet dezelfde ondersteuning kan bieden als bij toetsen met een summatieve functie. Doordat er geen registratie in Osiris aan gekoppeld is, is het bijvoorbeeld niet mogelijk automatisch een presentielijst te genereren. We raden aan bij het ontwerp van het toetsprogramma na te gaan welke datapunten er moeten worden verzameld door middel van een kennistoets en of een formeel ingerichte toetsituatie hiervoor nodig is.

Tabel 1 Systemen voor schriftelijke toetsen

	Open vragen	Gesloten vragen	Zelf-beoordeling	Docent feedback	Toetsanalyse
Canvas Quiz	Ja	Ja	-	Alleen automatische feedback per vraag	Beperkt
Canvas Opdracht	Ja	Ja	-	Ja	Beperkt
TestVision	Ja	Ja	Ja	Ja	Uitgebreid

Voor feedback op **schriftelijke producten** zoals (verslagen bij) beroepsproducten en reflectieverslagen, kun je gebruikmaken van SpeedGrader, een programma dat binnen Canvas kan worden ingezet. Dit systeem biedt de mogelijkheid om opdrachten aan te maken waar studenten hun werk kunnen inleveren. Studenten kunnen binnen SpeedGrader zichzelf evalueren, en docenten kunnen hun beoordeling en feedback ook binnen het systeem vastleggen. Ook peer feedback behoort tot de mogelijkheden van SpeedGrader. Ook kunnen docenten rubrics in het systeem zetten en studenten aan de hand daarvan beoordelen.

Voor het bijhouden van **mondelijke feedback** door docenten en medestudenten is FeedPulse een geschikt systeem, dat ook binnen Canvas te gebruiken is. Studenten krijgen hierbij de opdracht zelf de ontvangen mondelinge feedback in te voeren in het systeem en zichzelf met behulp van smileys te beoordelen. De docent kijkt vervolgens of de weergave van de feedback klopt en reageert hierop. Ook de docent beoordeelt de student met behulp van smileys. FeedPulse maakt vervolgens een visuele weergave van het prestatieniveau van de student door de tijd heen. Ook wordt zichtbaar gemaakt in hoeverre de zelfbeoordeling en de beoordeling door anderen overeenkomen. Bij de opleiding Open ICT wordt FeedPulse intensief gebruikt om studenten alle feedback te laten registreren die ze ontvangen van andere studenten, docenten, experts en collega's in bedrijven, zowel op formele presentatie-, inlever- of feedbackmomenten als bij ongeplande feedback.

De opleiding Mondzorgkunde heeft de applicatie Reflect! laten ontwikkelen voor het verwerken van feedback die studenten in de praktijk ontvangen van docent-begeleiders. Studenten kunnen hun ervaringen met het verrichten van mondzorgkundige handelingen beschrijven en daarop reflecteren. De docent kan hierop een reactie geven. De studenten kunnen per reflectie aanvinken over welke opleidingscompetenties de reflectie gaat. Reflect! is te gebruiken binnen de Canvas-cursus, door de studenten en docenten die staan ingeschreven en met de leerdoelen die binnen de cursus omschreven zijn.

Ten slotte is de opleiding Communicatie in gesprek met het Praktijkbureau over het inzetten van OnStage, de applicatie die gebruikt wordt voor het vastleggen van stages en afstudeertrajecten. Hier komen we op terug in paragraaf 4.3

Er zijn uiteraard nog veel meer systemen die het geven van feedback ondersteunen, maar de hier beschreven systemen zijn bekend binnen de HU. In Tabel 2 is weergegeven welke typen feedback binnen deze systemen verwerkt kunnen worden.

Tabel 2 Systemen voor feedback

	Peer feedback	Zelf-beoordeling	Docent feedback	Feedback van professionals	Analyse vooruitgang
SpeedGrader	Ja	-	Ja	Ja*	-
FeedPulse	Ja	Ja	Ja	-**	Ja
Reflect!	-**	Ja	Ja	-**	-
Stage-App	-	Ja	Ja	-	Ja
OnStage***	-**	Ja	Ja	Ja****	-

* Hiervoor moeten externen toegang krijgen tot Canvas; dit kan afgestemd worden met DLO.

** Ontvangen mondelinge of schriftelijke feedback kan wel worden ingevoerd door de student.

*** Gebruik van OnStage voor programmatisch toetsen is nog in de pilotfase en wordt niet ondersteund door DLO.

**** Hiervoor moeten externen toegang krijgen tot OnStage; dit kan afgestemd worden met het Praktijkbureau.

Bij de keuze voor een systeem is het ook belangrijk na te denken over de bewaartermijn van data. Bij de meeste genoemde systemen, op TestVision na, zijn er geen afspraken met de leverancier over hoe lang bestanden worden bewaard. Dit betekent dat er geen garantie is dat ingevoerde feedback en opdrachten ook bewaard blijven en dat de opleiding hier zelf voor verantwoordelijk is. Hier komen we op terug in paragraaf 4.6.

Er zijn buiten de bovengenoemde systemen nog andere systemen die opleidingen kunnen toepassen. Zo werkt de opleiding Open ICT met een gratis online applicatie om studenten hun uren te laten bijhouden. Als een systeem niet vanuit DLO wordt ondersteund, is het wel belangrijk om na te gaan welke gebruiksvoorwaarden het systeem kent en hoe privacy van studenten wordt gewaarborgd. Je kunt ook met DLO in gesprek gaan over de vraag of de toepassing van een systeem vanuit DLO ondersteund kan worden.

4.3 Datapunten bij elkaar brengen

De uitkomsten van toetsen en feedback gedurende de periode vormen de datapunten waarop de summatieve beslissing om studiepunten toe te kennen wordt gebaseerd. Om deze datapunten bij elkaar te brengen kunnen grofweg twee methoden gebruikt worden. Bij de eerste methode verzamelt de student zelf ten behoeve van het beslismoment alle opdrachten, feedback en zelfreflecties vanuit de verschillende systemen in één document of map. Dit document dient dan als basis voor de beoordeling. De tweede methode is de portfoliomethode. Hierbij worden alle datapunten direct in één systeem verzameld, meestal in de vorm van een persoonlijke pagina of een dossier dat online toegankelijk is. Dit 'portfolio' is dan de basis voor de beoordeling van de student. Belangrijk bij Programmatisch Toetsen is dat de beslissing wordt genomen op basis van feedback en datapunten die al eerder van feedback zijn voorzien, door docenten, medestudenten, cliënten, praktijkexperts, enzovoort. Bij de beslissing wordt dus niet nogmaals gekeken naar al het bewijsmateriaal van de student. Beoordelaars kijken vooral naar de patronen in de datapunten: boekt de student vooruitgang, zijn er veel schommelingen in de prestaties, wat doet de student met feedback? Het is dus belangrijk dat een systeem dit zo goed mogelijk ondersteunt door verkregen feedback per leeruitkomst overzichtelijk toegankelijk te maken.

De HU heeft op dit moment geen centraal portfoliosysteem dat is ontworpen voor het verzamelen van datapunten, zodat de meeste opleidingen werken met de eerste methode, waarbij studenten zelf de datapunten uit verschillende systemen halen, bij elkaar brengen en inleveren in een centraal inleversysteem. Daarnaast worden op dit moment twee systemen verkend om de portfoliomethode mogelijk te maken.

Bij de opleiding Open ICT wordt gewerkt met een persoonlijke portfoliopagina per student binnen Canvas, waar studenten hun gegevens in kunnen verzamelen. Dit wordt binnen Canvas niet standaard aangeboden en er is dan ook een speciaal ontwerp voor gemaakt. DLO werkt eraan om dit ontwerp breder toegankelijk te maken voor opleidingen die op zoek zijn naar een portfoliofunctie en hoopt hier in de loop van 2020 mee klaar te zijn. Bewaartermijnen voor data zijn in dit systeem niet geborgd.

De opleiding Communicatie is in gesprek met het Praktijkbureau over het gebruik van OnStage voor Programmatisch Toetsen. Deze applicatie is ontworpen voor het maken van stagedossiers. De opleiding Communicatie wil deze dossierfunctie gaan inzetten om studenten gemaakt werk te laten inleveren en docenten via hetzelfde systeem feedback te laten geven, zodat al het werk van een student in één dossier terechtkomt. Ook dit systeem is niet specifiek gemaakt voor Programmatisch Toetsen, zodat aanpassingen nodig zijn. Het is in dit systeem wel mogelijk bewaartermijn in te stellen voor gegevens. Hier komen we op terug in paragraaf 4.6. Wanneer je als opleiding OnStage wilt inzetten bij Programmatisch Toetsen, neem dan op tijd contact op met het Praktijkbureau om de mogelijkheden te bespreken: liefst in november of december vóór het studiejaar dat je gaat starten.

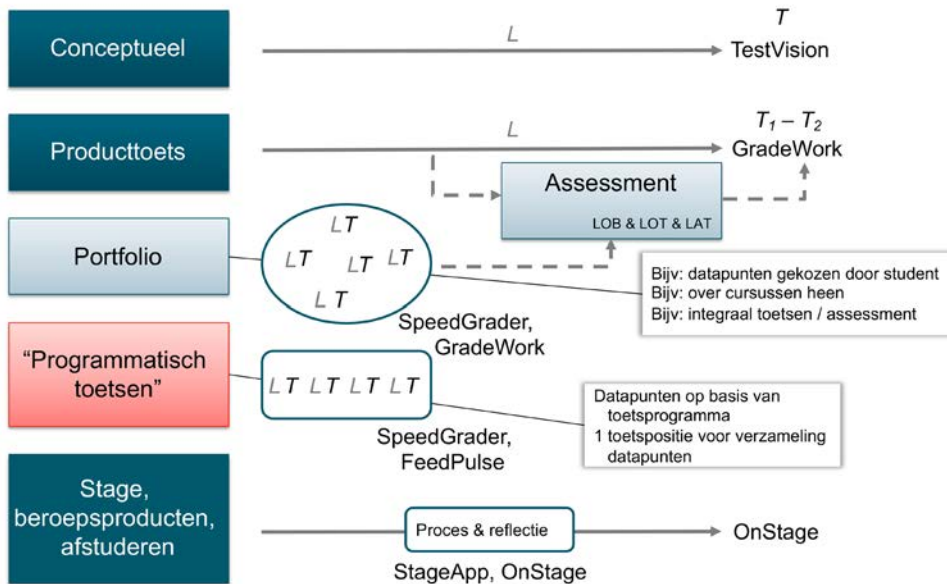
4.4 Een beslissing nemen

De beslissing om studiepunten toe te kennen over een bepaalde periode wordt genomen op basis van de verzamelde datapunten binnen de periode waarover getoetst wordt. Het beslismoment geldt binnen de HU als een officiële toets en moet daarom voldoen aan de eisen die de HU daaraan stelt. Denk hierbij bijvoorbeeld aan:

- Kwaliteitsborging van de toetsen (zie ook de laatste paragraaf van hoofdstuk 2)
- Plagiaatcontrole
- Archivering ten behoeve van accreditatie

Zoals we eerder al noemden is de mogelijkheid om te herkansen ook een belangrijk aandachtspunt. Het moet goed duidelijk zijn wat een 'kans' is, wat een herkansing en hoeveel gelegenheden er zijn om aan het (summatieve) beslismoment deel te nemen. Bij herkansen binnen Programmatisch Toetsen kan vergelijkbaar gewerkt worden als bij beoordelen en herkansen van projecten. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat bij een onvoldoende de student nog één iteratie (binnen een redelijke termijn) de kans heeft om zijn werk te herstellen. Deze vorm van herkansen past binnen 'de aard en strekking van het onderwijs'.

Voor formele toetsing heeft de HU verschillende ondersteunende systemen. In afbeelding 6 is weergegeven welk type toets wordt gefaciliteerd met welk systeem. De officiële systemen voor toetsen met een summatieve functie zijn TestVision voor kennis- of conceptuele toetsen en GradeWork voor (schriftelijke) producttoetsen. Bij Programmatisch Toetsen is er sprake van een beoordeling van een verzameling aan datapunten. Hier is nog niet voor vastgelegd welk systeem het meest passend is.

Afbeelding 6 Systemen voor toetsvormen binnen de HU

Het officiële inleversysteem voor schriftelijke producttoetsen, GradeWork, heeft als voordeel dat plagiaatcontrole is ingebouwd en ook de archivering van het ingeleverde materiaal binnen de systemen van de HU is gewaarborgd. Als de opleiding de student zelf bewijsmateriaal laat verzamelen in een document, kan dit document met verzamelde datapunten binnen GradeWork worden ingeleverd. GradeWork heeft ook de mogelijkheid om ingeleverd werk door meerdere docenten te laten beoordelen, als er wordt gewerkt met een commissie van beoordelaars. Beoordelaars kunnen alleen toegang krijgen tot een ingeleverd dossier als ze in ACO / Osiris zijn geregistreerd als examinator van de toets.

Bij systemen binnen Canvas, zoals SpeedGrader, zijn er wel mogelijkheden om ingeleverd werk met meerdere docenten te delen, maar die staat nog in de kinderschoenen. De opleiding Open ICT maakt voor het inleveren van de eindresultaten gebruik van SpeedGrader. Hierin leveren studenten een document in met ingebedde linkjes naar materiaal uit hun portfolio. Ook bij SpeedGrader kan een plagiaatcontrole over het ingeleverde werk worden ingesteld, door middel van Turnitin of een vergelijkbaar programma. Een nadeel van SpeedGrader is dat de autorisatiestructuur nog niet op orde is, waardoor de toegang tot toetsproducten en toetsbeoordelingen nog niet voldoende is afgeschermd. Daarom staan niet alle examencommissies het gebruik van SpeedGrader toe bij toetsen met een summatieve functie.

Het beslismoment bestaat behalve uit het inleveren van schriftelijke (en/of audiovisuele) producten vaak ook uit een gesprek tussen student en beoordelaar(s). Hiervoor kun je ondersteuning krijgen vanuit de toetsorganisatie, als je binnen ACO de afsluitende toets als 'assessment' registreert. Dit kan echter alleen wanneer je al van tevoren hebt vastgesteld wanneer de beslismomenten over toekenning van studiepunten zullen plaatsvinden. Wanneer je als opleiding de student zelf wilt laten bepalen wanneer ze hun beoordeling willen laten plaatsvinden, is hier een ander systeem voor nodig. Onder regie van het Toetscentrum wordt er momenteel gewerkt aan een aparte tool voor het inplannen van assessments, de zogenaamde 'Boeker', die is geïntegreerd in My HU. Deze tool is nog niet uitontwikkeld.

4.5 Toetsresultaten vastleggen

Het vastleggen van toetsresultaten gebeurt in Osiris. Afhankelijk van het type toets kan er gewerkt worden met cijfers of met voldaan / niet voldaan. Bij Programmatisch Toetsen wordt vaak gekozen voor een voldaan / niet voldaan, in plaats van voor een cijfer. Wanneer dit er binnen de studie helemaal niet met cijfers wordt gewerkt, kan dit twee nadelige gevolgen hebben. Ten eerste is het dan niet mogelijk het

judicium cum laude toe te kennen. Ten tweede vragen sommige vervolgoopleidingen in hun toelatingsprocedures om een gemiddeld eindcijfer of een cijferlijst.

Om alsnog cum laude te kunnen toekennen kan bij de beoordeling van het afstudeerwerk wel een cijfer worden gegeven. Het nadeel hiervan is dat het judicium dan alleen gebaseerd is op het afstudeerwerk en niet op prestaties tijdens de hele studie. Ook levert het eventuele vervolgoopleidingen weinig informatie op over die prestaties. Bij de opleiding Open ICT is daarom voor een andere oplossing gekozen. Er zijn twee kwalitatieve beoordelingen per semester (Uitstekend, Goed, Voldoende, Onvoldoende en Niet uitgevoerd), die worden vertaald naar voldaan / niet voldaan in Osiris. De kwalitatieve beoordelingen worden achteraf omgerekend naar cijfers en op basis daarvan wordt per semester een gemiddeld cijfer berekend. Dit cijfer komt ook in Osiris, zodat de student aan het eind van de opleiding een gemiddeld cijfer heeft over acht semesters. Dit kunnen studenten gebruiken voor toelating bij vervolgoopleidingen. Het cijfer wordt niet gebruikt in de communicatie met studenten over hun beoordeling; daarin zijn de kwalitatieve oordelen leidend.

4.6 Gegevens archiveren

Als opleiding ben je verplicht om toetsgegevens te archiveren ten behoeve van de accreditatie. De Selectielijst Hogescholen heeft de eisen vastgesteld voor de archivering van materiaal. Het uitgangspunt is dat materiaal zo lang wordt bewaard als moet (voor de accreditatie), maar niet langer dan nodig (vanwege de Algemene Verordening Persoonsgegevens (AVG)).

Wat moet gearchiveerd worden?

Alle datapunten die gebruikt zijn om de beslissing te nemen om studiepunten toe te kennen, moeten worden bewaard. Als studenten de datapunten zelf verzamelen in een document kan dat door dit document te bewaren. Hier moeten dan ook de opdrachten in opgenomen zijn die de student opvoert als bewijs: schriftelijke opdrachten en verslagen als bijlagen; opdrachten die een andere vorm hebben als foto- of videobestand. Bij de portfoliomethode kan het gehele portfolio bewaard worden.

Hoe lang moeten gegevens gearchiveerd worden?

Voor al het schriftelijke werk geldt op dit moment dat het 2 jaar bewaard moet worden. Het beoordelingsprotocol, de opdracht, de beoordelingscriteria en de evaluatie worden 7 jaar bewaard. Afstudeerwerk wordt ook 7 jaar bewaard. De regels voor bewaartermijnen kunnen in de loop van de tijd veranderen. De meest recente informatie over centraal georganiseerde toetsen kun je vinden op de volgende ASKHU-pagina: <https://askhu.sharepoint.hu.nl/informatie-items/Paginas/Bewaartermijn-centraal-georganiseerde-toetsen.aspx>.

Hoe worden gegevens bewaard?

Momenteel worden alle datapunten opgeslagen in de systemen waar ze verzameld worden. Wanneer bij de strikjesmethode gekozen wordt voor inleveren in GradeWork, wordt het materiaal opgeslagen in GradeWork waarbij dit materiaal elke zomer automatisch wordt verplaatst naar het e-depot. Binnen het e-depot worden de wettelijke bewaartermijnen automatisch verwerkt en kunnen super users het materiaal oproepen wanneer dit nodig is.

Ook binnen OnStage is er de mogelijkheid om in te stellen hoe lang documenten bewaard worden. In overleg met de verantwoordelijke binnen de opleiding, kan functioneel beheer per inleverstap instellen hoe lang documenten bewaard worden. Voor eindproducten van stages of afstudeerprojecten wordt standaard de HU-brede termijn van 7 jaar aangehouden. De ingestelde termijnen zijn leidend en na het verstrijken van de termijn worden de documenten dan ook echt verwijderd.

Bij bewaren in andere systemen, waaronder Canvas, is de bewaartermijn niet gewaarborgd. In dat geval is het de verantwoordelijkheid van de opleiding om te zorgen dat de gegevens ook op een andere plek worden bewaard.

LITERATUURLIJST

Baartman, L., R. Kloppenburg en F. Prins (2017). Kwaliteit van toetsprogramma's. In: van Berkel, A.E. en D. Joosten-ten Brinke (red.), *Toetsen in het hoger onderwijs*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum

Baartman, L., T. van Schilt-Mol en C. van der Vleuten (te verschijnen). *Programmatisch toetsen in de praktijk. Voorbeelden en geleerde lessen*.

Goos, L. (2019). Programmatisch Toetsen: Waarom en wat is de ervaring in de praktijk? Geraadpleegd op 28 februari 2020 via <https://oabdekkers.nl/2019/11/05/programmatisch-toetsen/>

Hogeschool Utrecht (2017). *HU Toetskader*. Opgesteld door HU Diensten en Onderwijs, Onderzoek & Studentzaken in samenwerking met HU Programma Onderwijsinnovatie. Vastgesteld op 23 mei 2017. Utrecht

Peeters, W. (2019). Programmatisch toetsen, waarom, wat en hoe? Geraadpleegd op 20 februari 2020 via <https://www.vernieuwonderwijs.nl/programmatisch-toetsen-waarom-wat-en-hoe/>

Van der Vleuten, C., S. Schut en S. Heeneman (2018). Programmatisch toetsen als motor voor professioneel leren in het hoger onderwijs. In: Sluijsmans, D. en M. Segers (red.), *Toetsrevolutie. Naar een feedbackcultuur in het hoger onderwijs*. Culemborg: Phronese

Van der Vleuten, C.P.M., L.W.T. Schuwirth, E.W. Driessen, J. Dijkstra, D. Tigelaar, L.K.J. Baartman en J. van Tartwijk (2012). A model for programmatic assessment fit for purpose. In: *Medical Teacher*, 34, 205-214

Van der Vleuten, C.P.M., L.W.T. Schuwirth, E.W. Driessen, M.J.B. Govaerts en S. Heeneman (2015). Twelve Tips for programmatic assessment. In: *Medical Teacher*, 37, 641-646

BIJLAGE 1 – HANDIGE ADRESSEN

- Netwerk Toetsing TLN – <https://husite.nl/tln/> – Wendy Peeters: wendy.peeters@hu.nl
- Onderwijslogistiek Team Studievoortgang: studievoortgang@hu.nl
- Praktijkbureau – Algemeen telefoonnummer: 0884814000
- DLO – dlo@hu.nl

